

Conjunt de Cabanes

Guardiola de Berguedà

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Al petit nucli de Gavarrós a sota de la rectoria.
Emplaçament: A sota de l'església i rectoria de Sant Genís a la banda sud. S'hi va per la pista de Riutort. 5 Km.
Alçada: 1339,5

Coordenades:

Latitud: 42.28055
Longitud: 1.91461
UTM Est (X): 410506
UTM Nord (Y): 4681496

Classificació

Número de fitxa: 08099-160
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Conjunt arquitectònic
Estil / època: Modern Contemporani Popular
Segle: XV-XIX
Any: 1693
Estat de conservació: Bo
Notes de conservació: Recentment s'ha refet la teulada de la casa i de les pallisses. També se n'han practicat els tancaments. La casa és la residència d'estiu de la família Cabanes. Posseeix encara ara un ric patrimoni tenint en propietat la majoria de les terres del terme de Gavarrós.

Protecció: Inexistent
Número inventari: Si. Núm.3398. IPAC (Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya)
Generalitat: Fàcil
Accés: Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat: Privada
Titular: 08098A00200017
Autor de la fitxa: Pere Cascante i Torrella
Data de registre de la fitxa: ds., 18/03/2017 - 01:00

Descripció

Important conjunt arquitectònic situat al nucli de Gavarrós en una posició encimbellada i orientada a sud. El conjunt de planta allargassada està format per un compendi d'edificis en els que cal destacar la casa de Cabanes, les pallisses i quadres, l'era de batre i la casa del masovers. La casa correspon a la clàssica masia de tres cossos formada per una planta baixa, un primer pis i unes golfes cobertes amb teulada a dues vessants i amb el carener paral·lel a la façana principal orientada a migdia on s'obre la porta d'entrada i l'era de batre. En quant a la composició de les seves obertures hi ha un predomini del massís respecte el buit amb una planta baixa formada per una única porta situada a la part central coronada per un arc escarser i amb fàbrica de maó cuit, tres balconeres amb sengles balcons amb barana de forja al pis principal que coincideixen amb tres finestres a nivell de golfa. L'aparell de la seva façana és de filades de pedra més aviat ben treballades i escairades, unides amb argamassa de calç i disposades en filades regulars. Els bastiments de les obertures són de maó cuit. S'endevina la presència d'un cos originari de planta rectangular a la part de més a llevant i amb un aparell de pedra més regular i amb traces d'una obertura a la planta baixa coronada per un arc rebaixat amb les dovelles col·locades a "sardinell" i també d'una finestra al primer pis convertida en balconera. L'aparell de les cantonades és de pedra picada del país i en una d'elles hi ha gravada la data de 1693. La façana de ponent hi té encastada la casa dels masovers i només s'hi obren 3 finestres a diferent nivell i a la de llevant hi ha un cos annex que correspondria amb les antigues pallisses de la casa. La darrera façana i situada a tramuntana és completament massissa i només hi té oberta algunes petites finestres que coincideixen amb la caixa de l'escala i també amb un cos quadrangular que correspon amb les latrines. A llevant del volum de la casa principal ha un altre edifici de planta rectangular situat uns dos metres més al nord i format per una planta baixa i dues plantes pis i unes golfes. Està cobert amb teulada a dues vessants amb el carener paral·lel a la façana principal orientada a sud mirant a l'era. La composició de la façana principal hi ha un predomini del buit respecte el massís amb tres nivells superposats d'eixides coronades per arcs rebaixats amb les dovelles disposades a sardinell. Les arcades del primer pis estan paredades i han estat substituïdes per dues balconeres. A la planta baixa hi ha adossades a la fàbrica original dues arcades més que es projecten a sud formant dues voltes de canó i que haurien tingut la funció de sostenir una eixida amb balcons i baranes de fusta tal i com encara es pot endevinar en el perfil de la façana est del volum principal de la casa i que avui ha desaparegut. Cal destacar que en una de les pedres del cos d'arcades que s'hi adossa hi ha la data de 1743. Les eixides de la planta segona estan tapiades i reconvertides en dues finestres malgrat encara es pugui observar el forat original i a sota teulada hi ha dotze petits forats que corresponen amb els colomers. La façana nord hi ha obertes tres finestres a nivell de sota teulada amb els muntants de maó cuit. S'endevina una quarta finestra coronada per un arc de mig punt a la planta principal i també tres espitlleres defensives a sota teulada. L'aparell és de carreus de pedra mal treballats i escairats, units amb argamassa de calç i disposats en filades més aviat regulars.

Observacions:

Aquest edifici presenta una gran quantitat d'annexos i cossos afegits corresponents a diferents cronologies segons les diverses dates que hi ha gravades en algunes pedres de les cantonades i amb les anys 1693, 1743 i 1852 entre d'altres. Tot i així hem intentar

establir una breu seqüència cronològica i evolutiva dels seus paraments. Malgrat que aparentment el volum de la casa principal sembla que pugui correspondre a la fàbrica més antiga, la troballa de paraments de diferent fàbrica, la presència d'espitlleres a la façana nord i altres elements, ens fan pensar que la part més antiga seria al cos que hi ha annex a la part est. Es tractaria d'un volum d'una antiga "sala" de planta quadrangular orientada en sentit est-oest i format per una planta baixa, un primer pis i golfes amb parament regular de carreus de pedra, units amb argamassa de calç i coberta a dues vessants amb el carener paral·lel a la façana principal. En aquest cos s'hi obririen algunes finestres coronades per arcs adovellats disposats a "sardinell" i a nivell de golfa hi hauria un seguit d'espitlleres defensives tal i com es pot observar a la planta de sota teulada. A aquesta primera construcció s'hi annexaria a ponent un volum quadrangular cobert amb volta de canó encofrada i en perfil apuntat a la planta baixa i dues plantes pis. Aquest cos coincidiria amb la crugia més meridional del volum de la casa principal. Hi tindria obertes algunes finestres a la planta baixa coronades per arcs rebaixats, avui paredats. Aquestes construccions podrien ser de mitjans del segle XV o principi del XVI damunt vestigis més antics. Al 1693 es deuria formar el volum de la casa principal afegint dos cossos més a ponent del cos ja citat i l'antiga "sala" es deuria allargar a migdia amb una façana formada per tres pisos sobreposats d'eixides i un porxo a la planta baixa. Sembla ser que en aquest període es regularitzà la composició de les obertures de les seves façanes. Les alçades de les cobertes i els pendents també es deuriem homogeneïtzar. Al 1743 la casa experimentà una nova reforma que va comportar l'annexionament d'una eixida suportada per dues voltes de canó de perfil encofrat al cos situat més a llevant, la supressió de les eixides de la planta principal i la seva substitució per balconeres així com la distribució interna i possiblement també decoració de les alcoves, cambres i habitacions de la casa. Sembla ser que aquest moment va ser un dels més esplendorosos de la casa coincidint amb l'època de més puixança i amb més nombre de terres i masoveries. Sembla ser que a cavall de 1793 i 1852 es deuriem obrir les obertures i balconeres de la casa, es cobriren les cambres de la planta baixa amb volta catalana de maó pla i es deuriem decorar les parts internes. Corresponia amb una de les cases més importants de la vall juntament amb Pardinella.

Història

L'origen de la casa de Cabanes ens és molt incert ja que no hem pogut accedir a la seva documentació. Pensem que per la seva proximitat amb l'església de Sant Genís de Gavarrós el seu origen seria amb les donacions fetes al monestir de Sant Llorenç entre el 983 i 1031 com una casa situada dins la sagrera i dins el terme de Sant Genís. Fins a la descoberta del castell de la roca gavarret hom havia suposat que aquesta casa hauria estat el castell esmentat, però la descoberta de les ruïnes d'aquesta fortalesa va fer descartar aquesta hipòtesi. Amb tot és possible que després de l'abandó del castell de la roca, els senyors es traslladessin en aquesta finca situada a pocs metres de l'església i això podria explicar la presència d'una sala fortificada. Tot i així no deixa de ser una hipòtesi. La família Cabanas al llarg de l'època moderna es convertí en una de les famílies més riques de la vall, raó de la qual convertí l'antiga casa en una casa "senyorial". Segons el cadastre de Gavarrós de 1729 la casa de Francesc Cabanas era de les més importants i ben dotades amb una sala i dues habitacions mentre que la propera de Pardinella i propietat de Margarida Pujol només en tenia una. Segons les escriptures de la veïna casa de Pardinella en el mateix 1759 hi ha el repartiment de les terres entre les famílies de Cabanas, Pujol de Pardinella i Francesc de Còdol senyor de Bagà que havia heretat les terres de l'antiga baronia de Pinós. La família Cabanas posseïa la major part del terme de Gavarrós i

encara avui dia correspon amb les cases més riques de la vall. Els cadstres de Brocà i Gavarrós datats del 1856,1878 i 1880 n'hi fan contínu esment. De la casa en procediria el bisbe Solsoní Ramon Riu i Cabanes (1856-1901) autor de grans obres al palau episcopal de Solsona com ara la galeria que mirava al Vall Calent.

Bibliografia

BOLÓS MASCLANS, J; PAGÈS, M.(1986). El monestir de Sant Llorenç prop Bagà. Artestudi. Barcelona p- 81 i 18. CASAS SOLER, QUIM (2004). "La vall de Brocà en els segles XVIII i XIX. A Erol, Suplement 3 p-8 i 9 . CLARET, J i ROCA , A (1982). "conjunt de Gavarrós".Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. Generalitat de Catalunya. Departament de cultura. AMGB. Cadastre de Brocà 1729. AMGB. Full solt. Escritures de transacció del Exco. Duque de Alba y Marqués de Aytona, señores de las Baronias de Pinós y Mataplana y don Josep Pujol y Pardinella. (inèdit)

